

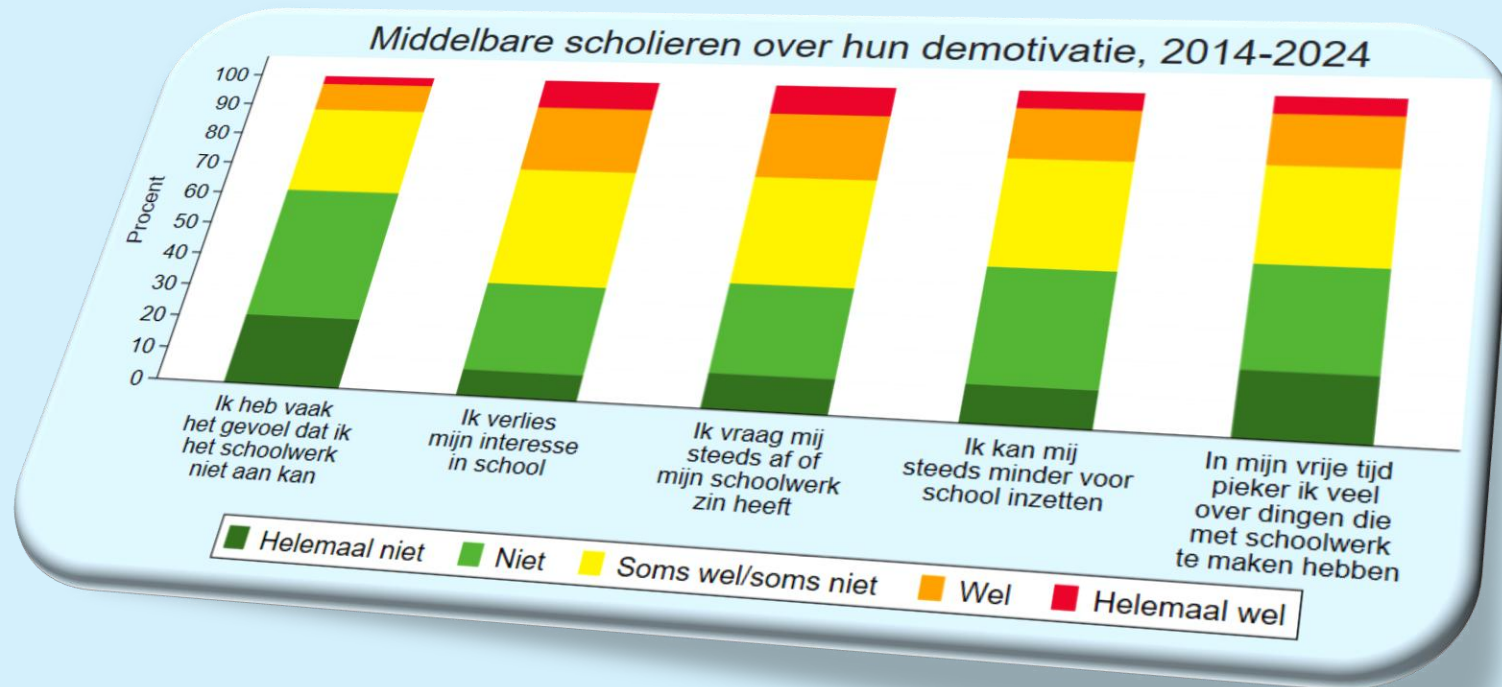
Motivatie en Demotivatie op school

Middelbare scholieren 2014-2024

Onderzoek op basis van de
OnderwijsMonitor Limburg

December 2025

Jacqueline Charpentier
Mélanie Monfrance
Lynn van Vugt

Introductie

Motivatie is een thema dat centraal staat op scholen. Er wordt ook veel over geschreven en uitgebreid onderzoek naar verricht. Dit omdat motivatie een belangrijke rol speelt in de mate waarin leerlingen bereid zijn om te leren, zich inzetten en doelen nastreven. Daarnaast is er een sterk positief verband tussen motivatie en schoolprestaties.^{1,2}

In de literatuur wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten processen van motivatie.^{3,4,5} Zo wordt motivatie opgedeeld in: intrinsieke motivatie, extrinsieke motivatie en demotivatie. Intrinsieke motivatie betekent dat leerlingen taken uitvoeren vanwege hun eigen interesse of plezier in de taak. Dit heeft een positief effect op leerprestaties.^{6,7} Extrinsieke motivatie betekent dat leerlingen taken uitvoeren omdat zij gemotiveerd worden door externe omstandigheden en/of verplichtingen, bijvoorbeeld een beloning of leerlingen hebben de druk/verwachtingen van de omgeving op zich genomen. Dit kan juist een negatief effect hebben op leerprestaties.^{6,7} Daarnaast laat onderzoek zien dat leerlingen met veel intrinsieke motivatie diepgaander leren, het interessant vinden om nieuwe dingen te leren en beter presteren dan leerlingen met voornamelijk veel extrinsieke motivatie.⁸ Demotivatie betekent dat leerlingen zowel hun intrinsieke als extrinsieke motivatie verliezen. Dit ontstaat wanneer leerlingen een activiteit niet waarderen, zich niet bekwaam voelen om deze uit te voeren, of niet geloven dat hun inzet tot succes zal leiden. Hierdoor is er geen intentie om te handelen, omdat er geen betekenisvolle redenen zijn om zich in te zetten. In de onderwijspraktijk uit zich dit vaak in passiviteit of terugtrekking: leerlingen hebben het gevoel dat “proberen toch geen zin heeft”. Demotivatie wordt gezien als een verstoring van het door motivatie opgestarte doelgericht gedrag.⁵

In deze factsheet maken we het onderscheid tussen (school)motivatie en demotivatie.* Door beide processen te meten, krijgen we een vollediger beeld van de leerling. Ook al staan deze processen met elkaar in verband, ze zijn dus niet exact hetzelfde. Als motivatie bijvoorbeeld daalt betekent dit niet automatisch dat leerlingen meer gedemotiveerd zijn. Bijvoorbeeld, als de motivatie daalt wil dit zeggen dat de positieve drijfveren minder aanwezig zijn, maar dit zet zich niet direct om in negatieve gevoelens of het willen stoppen met de taak.

2 * In deze factsheet maken we geen onderscheid tussen intrinsieke en extrinsieke motivatie. De gebruikte maat betreft een meer algemene vorm van schoolmotivatie, die vooral elementen van intrinsieke motivatie omvat.

Het idee dat “de jeugd van tegenwoordig” minder gemotiveerd lijkt is niet nieuw. Onderzoek van voor de COVID-19 pandemie laat al zien dat er een dalende trend is ontstaan in de motivatie van leerlingen in het voortgezet onderwijs.^{9,10} Toch lijkt dit door de pandemie meer aandacht voor te zijn en geven ook steeds meer leraren aan zich zorgen te maken over de motivatie van leerlingen. Dit is ook terug te zien in een eerder uitgebracht [kennisdossier](#) van de OnderwijsMonitor Limburg in 2022.

In een vorige factsheet in 2022 over motivatie en demotivatie van middelbare scholieren lieten we zien dat de motivatie van leerlingen stabiel is gebleven en de demotivatie is gestegen. In de huidige factsheet presenteren we een update van de cijfers, gebaseerd op de dataverzameling in 2024 onder leerlingen uit het derde leerjaar van middelbare scholen in Limburg.** In de aanbevelingen voor de praktijk gaan we ook verder in op wat gedaan kan worden om motivatie bij leerlingen te bevorderen.

In deze factsheet

Vanwege het belang van inzicht in motivatie en demotivatie van leerlingen op school verzamelen we hierover informatie sinds 2014 in de [OnderwijsMonitor Limburg](#) bij leerlingen in leerjaar 3 van het voortgezet onderwijs. Het gaat hierbij om zelfrapportage door leerlingen. In deze factsheet zetten we de resultaten op een rij. We bekijken de onderdelen:

- ❖ Trends tussen 2014-2024
- ❖ Verschillen in die trend tussen jongens en meisjes
- ❖ Verschillen in die trend naar onderwijstype
- ❖ Verschillen in die trend naar opleidingsniveau ouders
- ❖ Verschillen in die trend naar regio

In vergelijking met de vorige factsheets zijn de verschillende meetmomenten in 2020 aangepast. Voorheen werd het schooljaar 2019-2020 uitgesplitst in drie aparte meetmomenten (voor de schoolsluiting, direct erna en na de zomervakantie) aangezien scholen door de COVID-19 pandemie de vragenlijsten op verschillende momenten afgenomen hadden. Om de overzichtelijkheid te vergroten zijn deze meetmomenten in deze factsheet samengevoegd.

Als uw school/bestuur heeft deelgenomen, kunt u ook cijfers voor uw eigen school/bestuur inzien in de digitale terugkoppeling, via [deze link](#). Hiervoor is de inlogcode nodig die bestuurders en schoolleiders van deelnemende scholen hebben ontvangen. Indien u deze niet (meer) heeft, email dan naar: oml-sbe@maastrichtuniversity.nl.

Resultaten in het kort

- ❖ Motivatie bleef stabiel tot en met 2022, maar daalt significant in 2024.
- ❖ Demotivatie stijgt significant in zowel 2022 en 2024 ten opzichte van eerdere jaren.

- ❖ Leerlingen van alle onderwijstypen scoren significant lager op motivatie tussen 2022 en 2024.
- ❖ In 2024 hebben vwo'ers de hoogste motivatie en de laagste demotivatie.

- ❖ Zowel jongens als meisjes scoren significant lager op motivatie in 2024.
- ❖ Bij zowel jongens als meisjes is er een significante stijging in demotivatie in 2022 en 2024.
- ❖ Meisjes scoren significant hoger op motivatie en demotivatie ten opzichte van jongens in 2022 en 2024.

- ❖ Voor alle categorieën van opleidingsniveau ouders is er in 2024 sprake van een lagere score op motivatie en een hogere score op demotivatie.
- ❖ In alle jaren zijn geen significante verschillen te zien met betrekking tot motivatie tussen leerlingen met verschillend opgeleide ouders.
- ❖ In 2022 en 2024 zijn er geen significante verschillen met betrekking tot demotivatie tussen leerlingen met verschillend opgeleide ouders.

- ❖ Leerlingen in alle regio's scoren significant lager op motivatie in 2024.
- ❖ Leerlingen in de regio's Noord-Limburg, Midden-Limburg en Sittard-Geleen scoren significant hoger op demotivatie in 2024.

Algemeen beeld

Tabel 1 geeft een beeld van de verdeling van de verschillende groepen leerlingen die in de data zijn vertegenwoordigd en genoemd worden in deze factsheet.

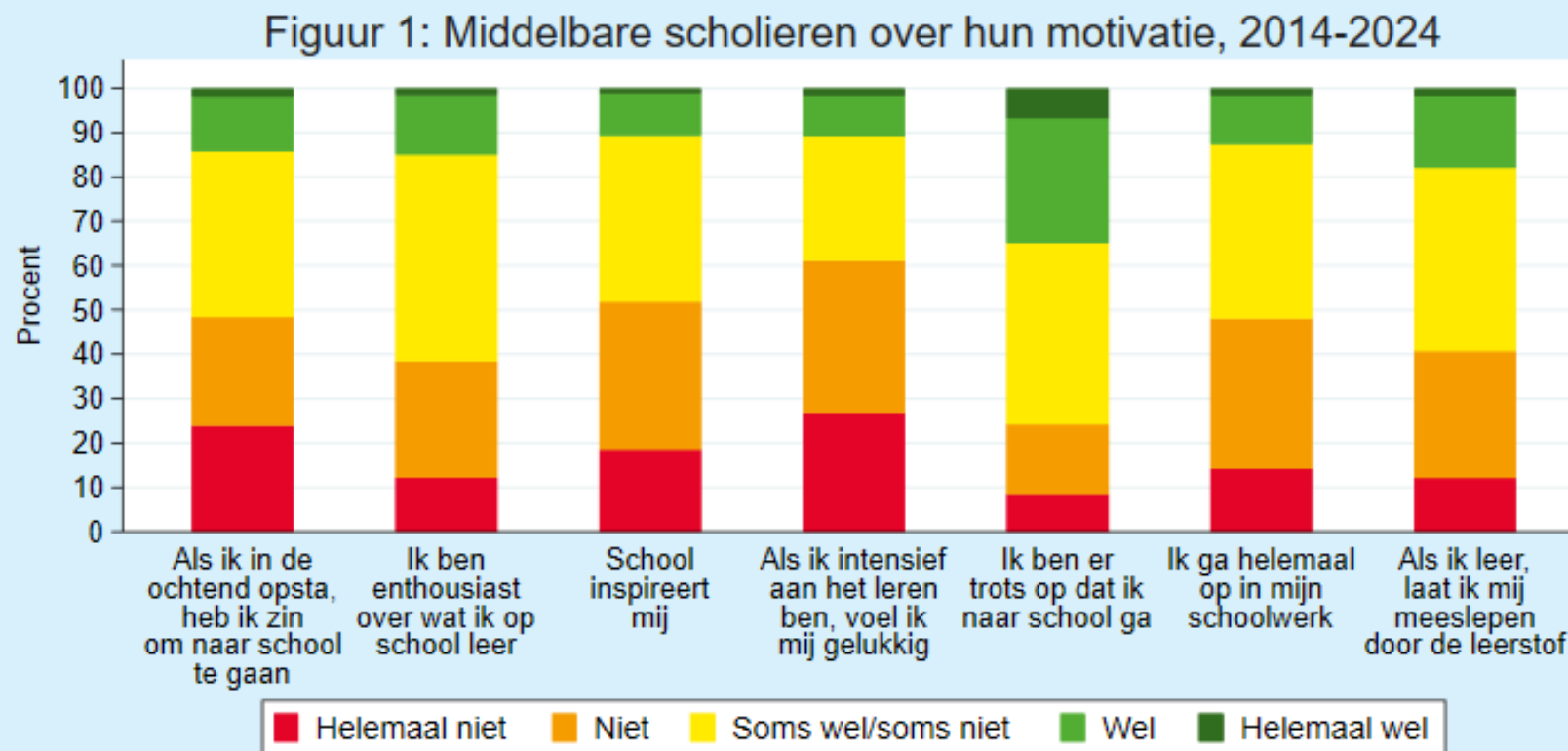
Tabel 1. De verschillende groepen leerlingen in de OML, in absolute aantallen en percentages (2014-2024).

Geslacht	Aantal leerlingen	Percentage
Jongens	14.719	48,50
Meisjes	15.628	51,50
Onderwijstype		
Vmbo bl/kl	6.149	20,26
Vmbo gl/tl	7.932	26,14
Havo	8.392	27,65
Vwo	7.874	25,95
Opleiding ouders		
Mbo of lager	11.431	37,67
Hbo	9.236	30,43
Wo	5.417	17,85
Onbekend	4.263	14,05
Regio		
Noord-Limburg	6.345	20,91
Midden-Limburg	7.396	24,37
Sittard-Geleen	4.859	16,01
Maastricht-Heuvelland	5.333	17,57
Parkstad Limburg	6.414	21,14
Totaal	30.347	

Motivatatie

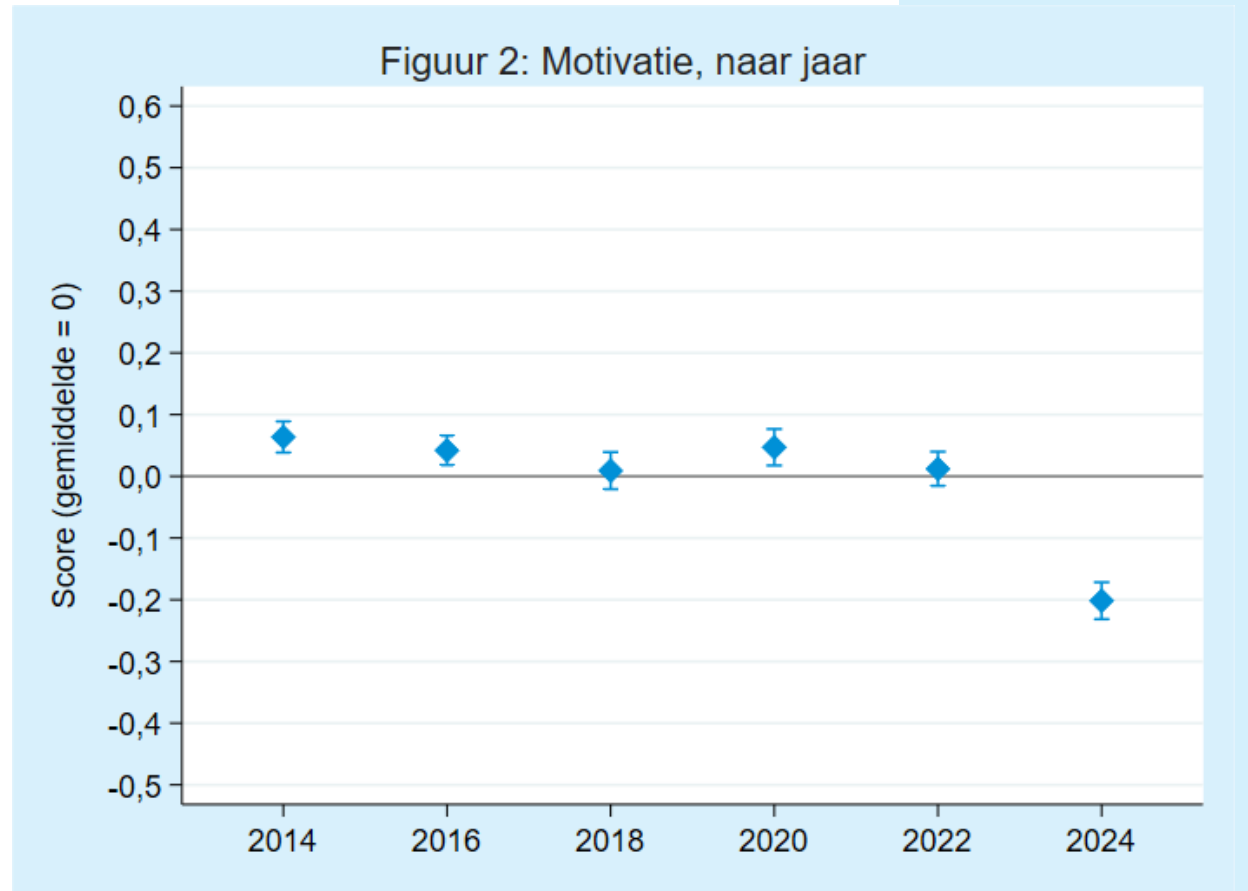
Om de motivatie van de leerlingen in beeld te krijgen, zijn enkele stellingen aan hen voorgelegd. Leerlingen konden antwoorden op een schaal van 1 (helemaal niet) tot en met 5 (helemaal wel). Alle stellingen zijn positief geformuleerd. Figuur 1 laat een algemeen beeld zien van hoe de leerlingen hebben geantwoord over de periode 2014-2024. Ongeveer 35% van de leerlingen geeft bijvoorbeeld aan er trots op te zijn naar school te gaan terwijl maar iets meer dan 10% aangeeft zin te hebben om naar school te gaan.

Om een algemeen beeld te krijgen van de motivatie van de leerlingen, hebben we de zeven stellingen samengevoegd in een index.*** Op deze manier kunnen we de verschillen kwantificeren en de verschillen tussen groepen en over de tijd in kaart brengen. Hoe hoger de score op de index, hoe meer gemotiveerd de leerlingen aangeven te zijn.

Verschillen naar jaar

Figuur 2 toont de gemiddelde score op motivatie van leerlingen sinds 2014. Gemiddeld genomen kunnen we stellen dat motivatie grotendeels stabiel is gebleven tussen 2014 en 2022. Tussen 2022 en 2024 zien we echter dat er sprake is van een (sterke) significante daling ten opzichte van alle voorgaande jaren.

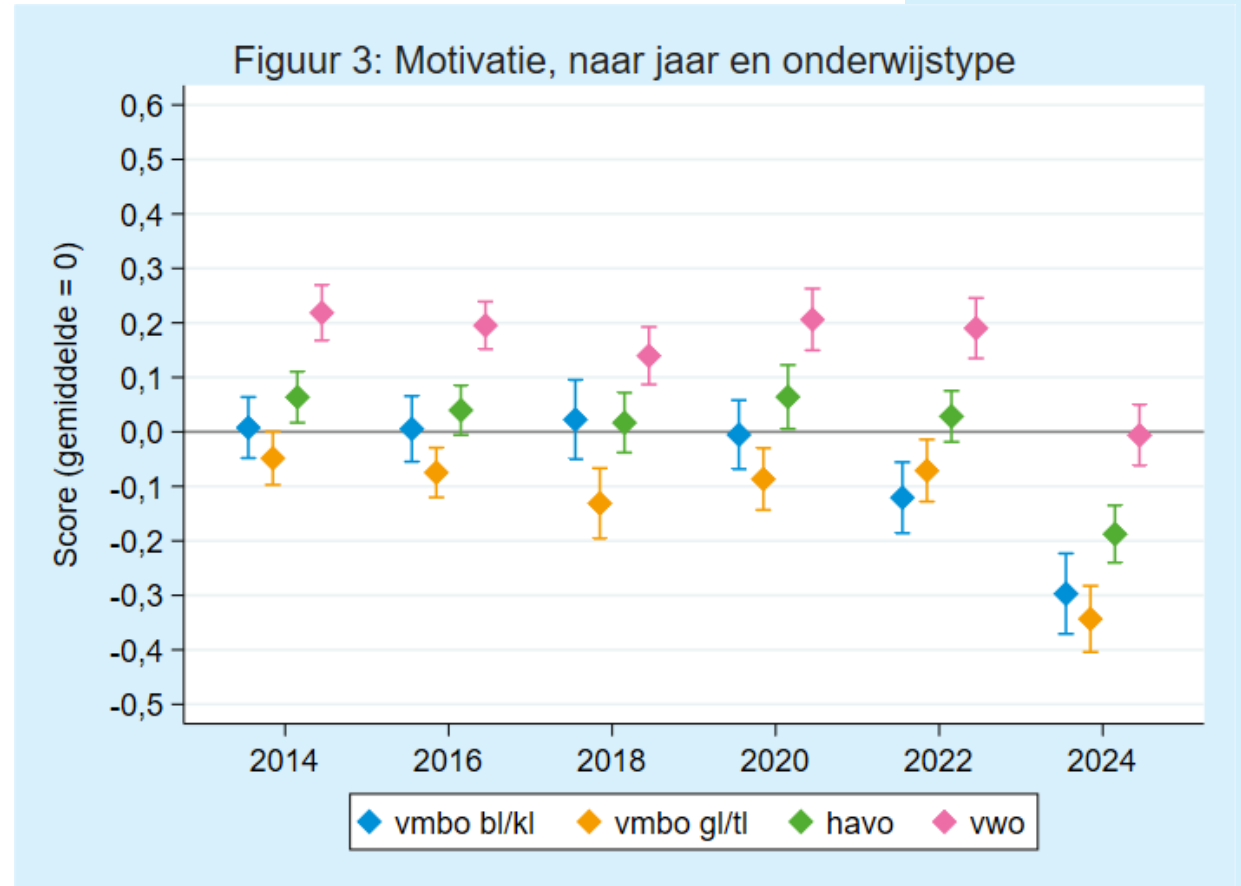

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor onderwijstype, geslacht, leeftijd, opleiding ouders en regio.

Verschillen naar onderwijstype

Figuur 3 toont verschillen in motivatie tussen de verschillende onderwijstypen. Over het algemeen zien we dat vwo'ers in alle jaren hoger scoren op motivatie dan alle andere onderwijstypen. Havisten geven over het algemeen ook aan een hogere motivatie te hebben dan vmbo gl/tl-leerlingen. Tussen vmbo bl/kl- en vmbo gl/tl-leerlingen zien we geen systematische verschillen.

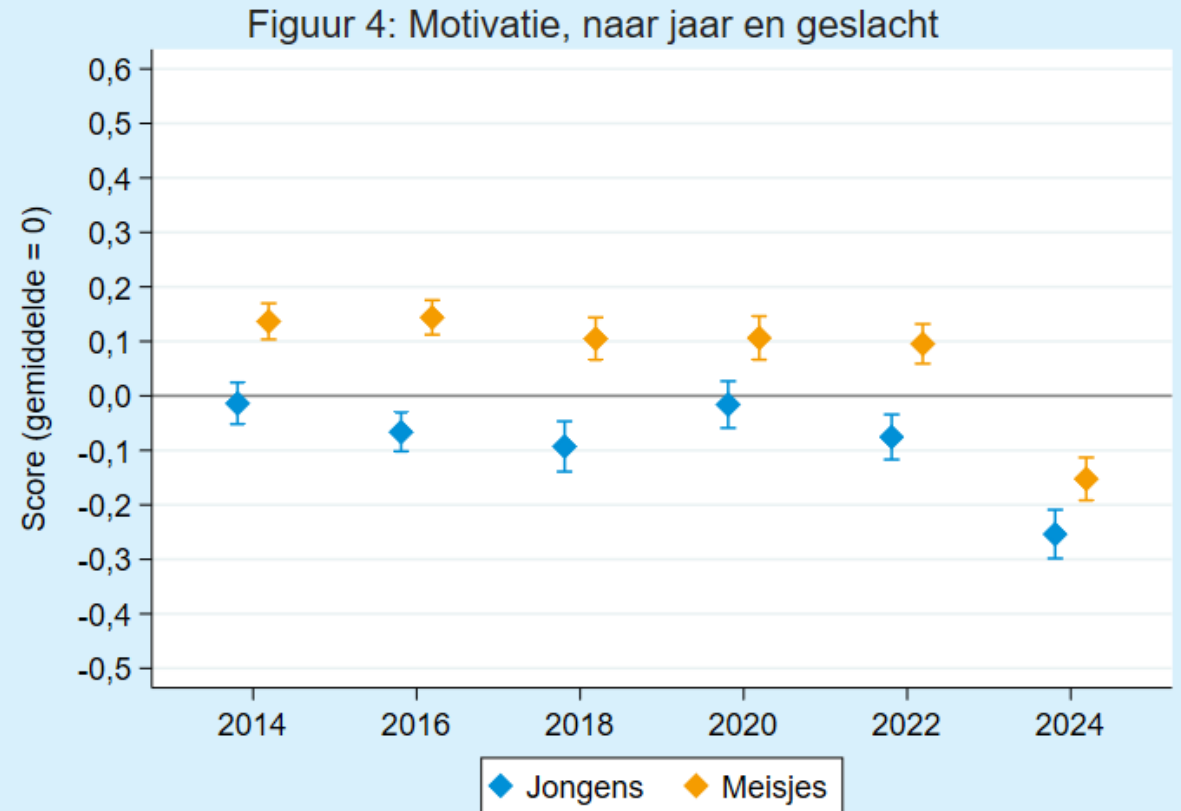
Als we kijken naar de trend over de jaren zien we dat de daling in 2024 ten opzichte van 2022 bij alle onderwijstypen. Waar de gemiddelde scores op motivatie tussen 2020 en 2022 stabiel is voor vmbo gl/tl-leerlingen, havisten en vwo'ers, leek deze daling voor vmbo bl/kl-leerlingen al in 2022 ingezet maar was deze niet significant.

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor geslacht, leeftijd, opleiding ouders en regio.

Verschillen naar geslacht

Figuur 4 toont verschillen in motivatie, uitgesplitst naar geslacht. In alle jaren is te zien dat meisjes een significant hogere motivatie hebben dan jongens. In 2024 laten zowel jongens als meisjes een significante daling zien ten opzichte van alle voorgaande jaren.

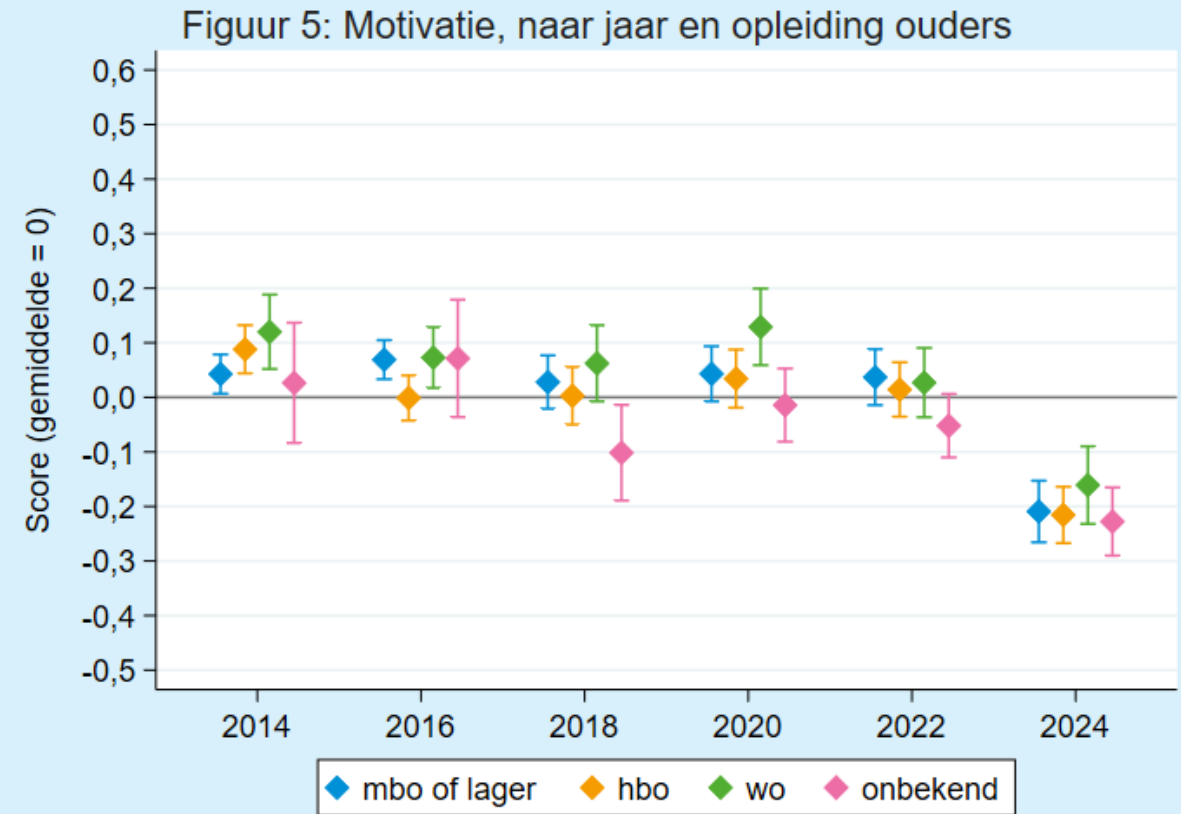

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor onderwijstype, leeftijd, opleiding ouders en regio.

Verschillen naar opleidingsniveau ouders

Figuur 5 geeft de motivatie weer, uitgesplitst naar het opleidingsniveau van de ouders. In alle jaren zien we geen significante verschillen tussen leerlingen met verschillend opgeleide ouders.

Wanneer we specifiek naar de trend kijken, valt op dat de motivatie van leerlingen uit alle opleidingscategorieën van ouders tussen 2014 en 2022 vrijwel stabiel blijft. Tussen 2022 en 2024 is daarentegen bij alle categorieën een significante daling zichtbaar.

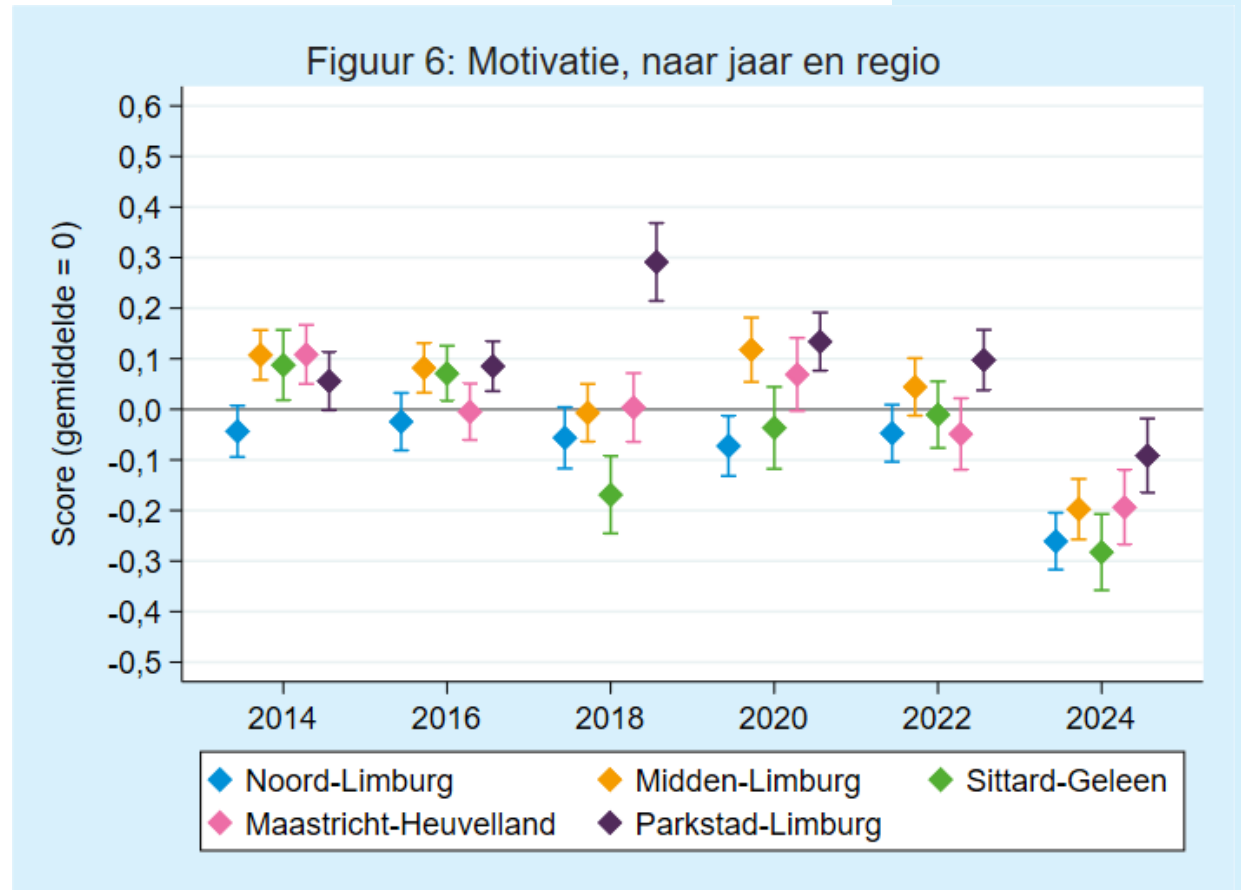

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor onderwijstype, geslacht, leeftijd en regio.

Verschillen naar regio

Figuur 6 laat de gemiddelde motivatie zien, uitgesplitst naar regio. Het volgende valt op:

- ❖ Alle regio's blijven stabiel tussen 2020 en 2022.
- ❖ Alle regio's laten een significante daling zien in 2024 ten opzichte van 2022.
- ❖ Parkstad-Limburg laat sinds 2018 gemiddeld een hogere score op motivatie zien ten opzichte van andere regio's, deze verschillen zijn niet altijd significant. In 2024 is deze score significant hoger ten opzichte van Noord-Limburg en Sittard-Geleen.

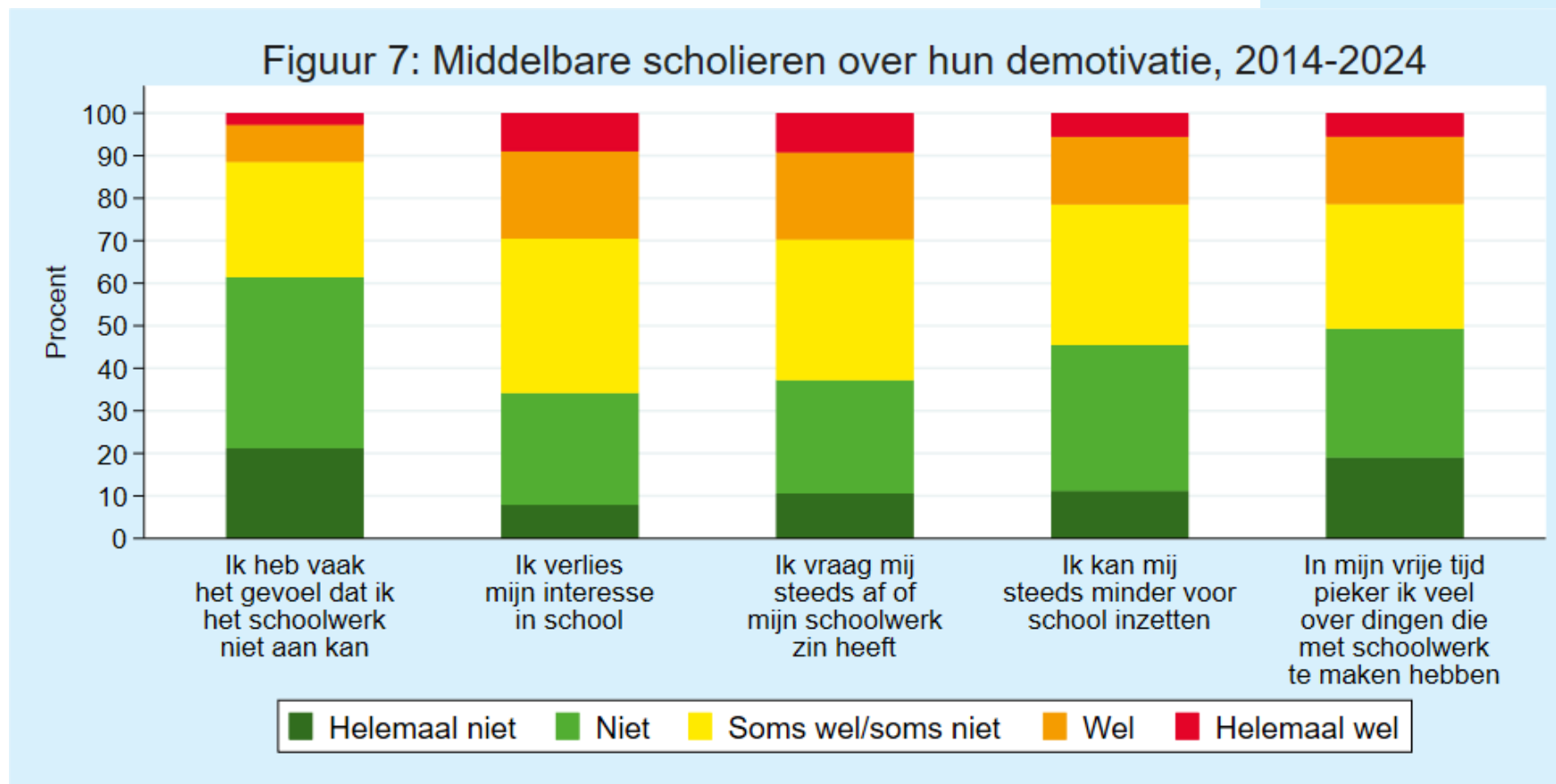

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor onderwijstype, geslacht, leeftijd en opleiding ouders.

Demotivatie

Om de demotivatie van leerlingen in beeld te krijgen, zijn enkele stellingen aan hen voorgelegd. Leerlingen konden antwoorden op een schaal van 1 (helemaal niet) tot en met 5 (helemaal wel). Alle stellingen zijn negatief geformuleerd. Figuur 7 laat een algemeen beeld zien van hoe de leerlingen hebben geantwoord over de periode 2014-2024. Ongeveer 30% van de leerlingen antwoordt “(helemaal) wel” bij de stellingen over het verlies van interesse in school en het zich afvragen of schoolwerk nog zin heeft. Daarentegen antwoord ongeveer 35% van de leerlingen “(helemaal) niet” bij de stellingen over het schoolwerk niet aankunnen en in de vrije tijd veel piekeren over dingen die met schoolwerk te maken hebben.

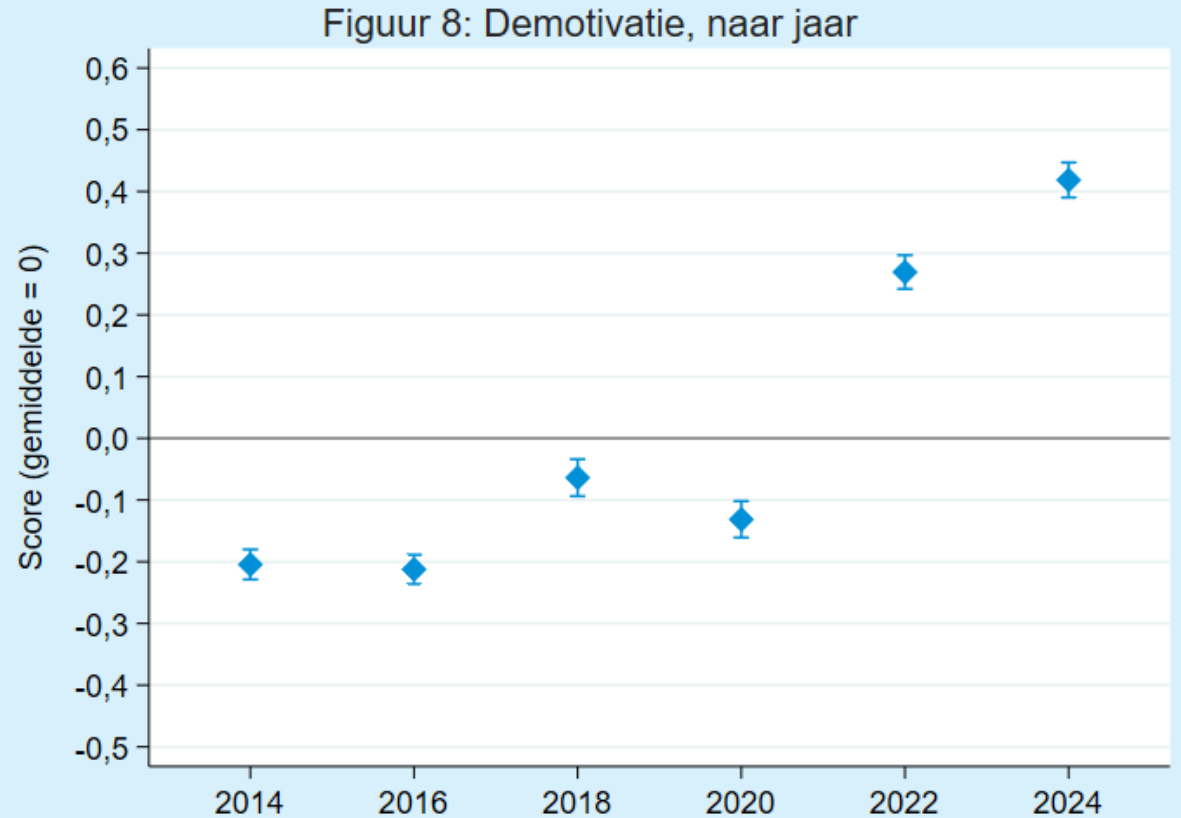
Om een algemeen beeld te krijgen van de demotivatie van de leerlingen, hebben we de vijf stellingen samengevoegd in een index.^{***} Op deze manier kunnen we de verschillen kwantificeren en de verschillen tussen groepen en over de tijd in kaart brengen. Hoe hoger de score op de index, hoe meer gedemotiveerd de leerlingen aangeven te zijn.

14 *** De betrouwbaarheid (cronbach's alpha) van de index is 0.73. Dit is een goed resultaat. De indices zijn gestandaardiseerd met gemiddelde 0 en standaarddeviatie 1. Het gemiddelde is bepaald voor alle leerlingen over alle schooljaren en alle onderwijstypen.

Verschillen naar jaar

Figuur 8 toont de gemiddelde demotivatie van leerlingen sinds 2014. We zien geen significant verschil tussen 2014 en 2016. Tussen 2016 en 2018 vindt er een significante stijging in demotivatie plaats, deze daalt in 2020, maar daarna stijgt deze substantieel in zowel 2022 als 2024.

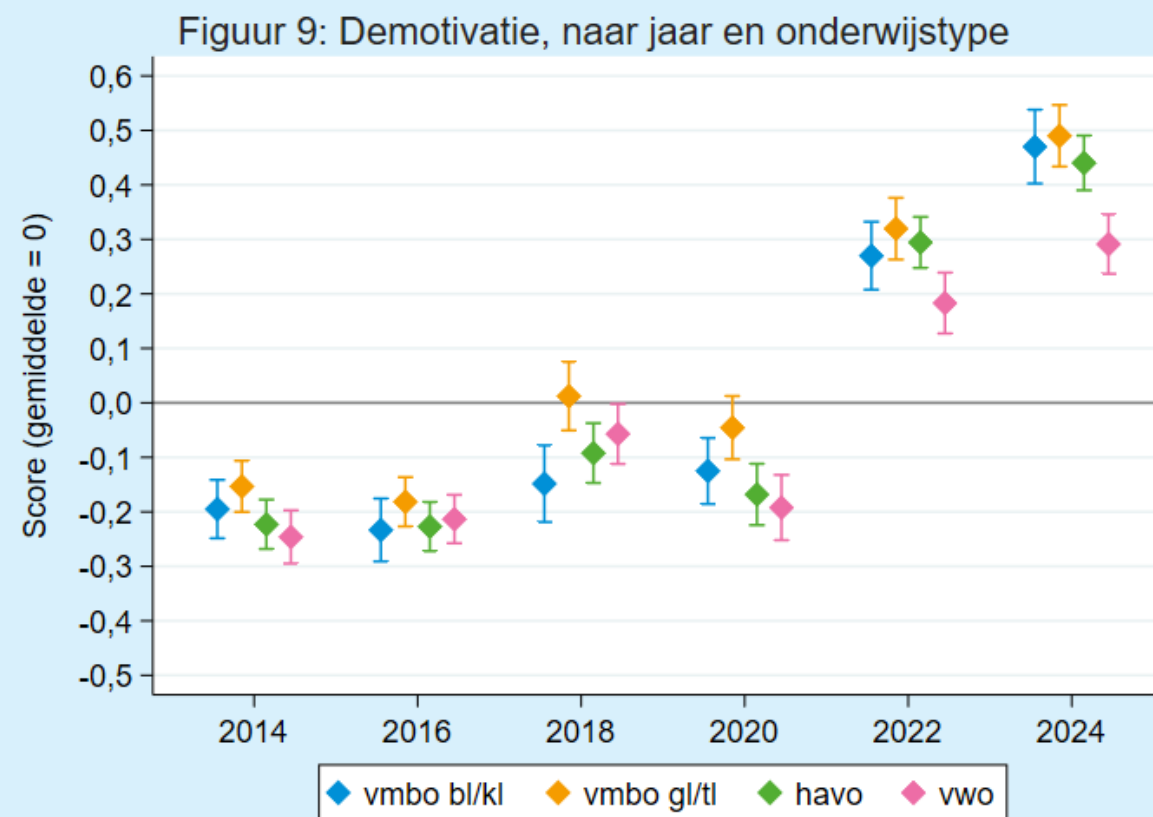

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor onderwijstype, geslacht, leeftijd, opleiding ouders en regio.

Verschillen naar onderwijstype

Figuur 9 toont verschillen in demotivatie tussen de verschillende onderwijstypen. Vanaf 2018 worden de eerste verschillen zichtbaar tussen de onderwijstypen. In 2022 zijn er geen verschillen tussen vmbo'ers en havisten maar tonen zich wel al de eerste verschillen met vwo-leerlingen. In 2024 zien we dat vmbo'ers en havisten significant hoger scoren op demotivatie ten opzichte van vwo'ers.

Als we naar de trend kijken zien we dat alle onderwijstypen een significante stijging in demotivatie laten zien in 2022 ten opzichte van eerdere jaren. Deze stijging zet zich in 2024 voort, met uitzondering van het vwo, daar is de verandering tussen 2022 en 2024 niet significant.

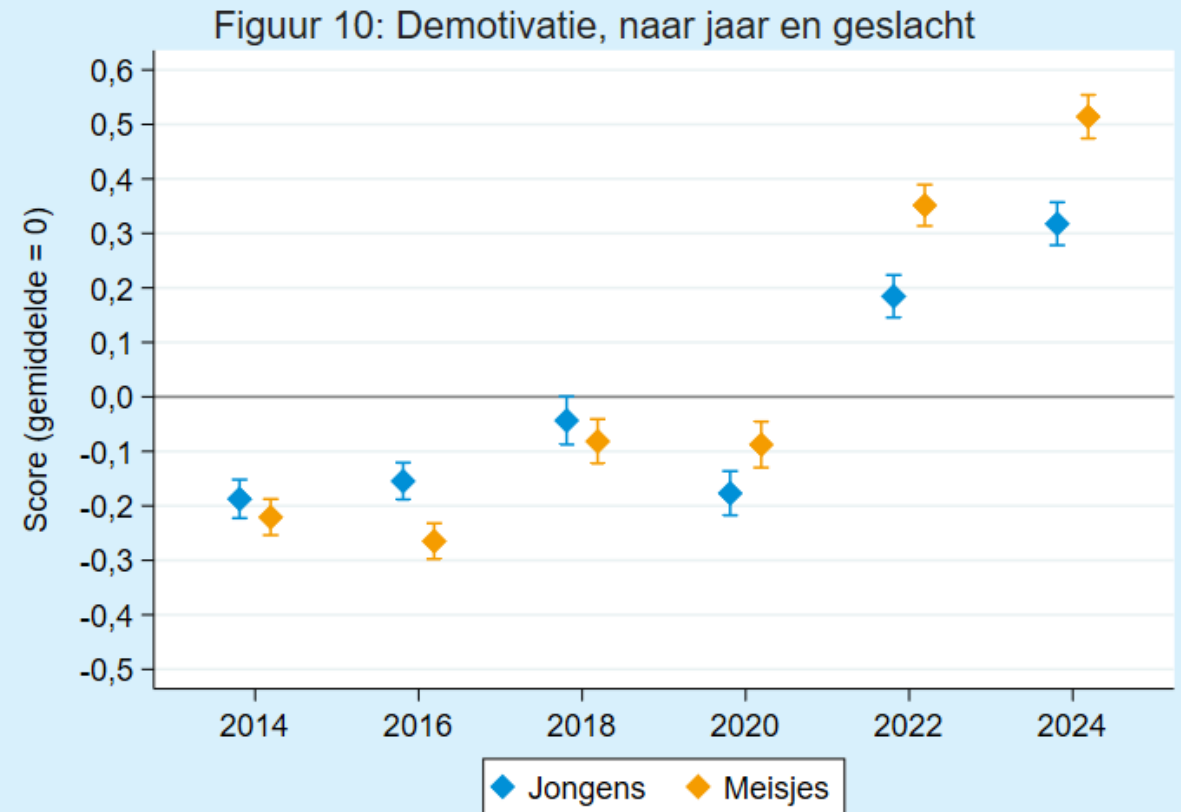

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor geslacht, leeftijd, opleiding ouders en regio.

Verschillen naar geslacht

Figuur 10 toont de gemiddelde demotivatie over de afgelopen jaren, uitgesplitst naar geslacht. Sinds 2020 scoren meisjes hoger op demotivatie dan jongens en dit verschil blijft zichtbaar in 2024.

Wanneer de trend per geslacht wordt bekeken, blijkt dat jongens en meisjes over het algemeen eenzelfde ontwikkeling vertonen, waarbij in beide groepen een significante toename in demotivatie zichtbaar is in 2022 en 2024.

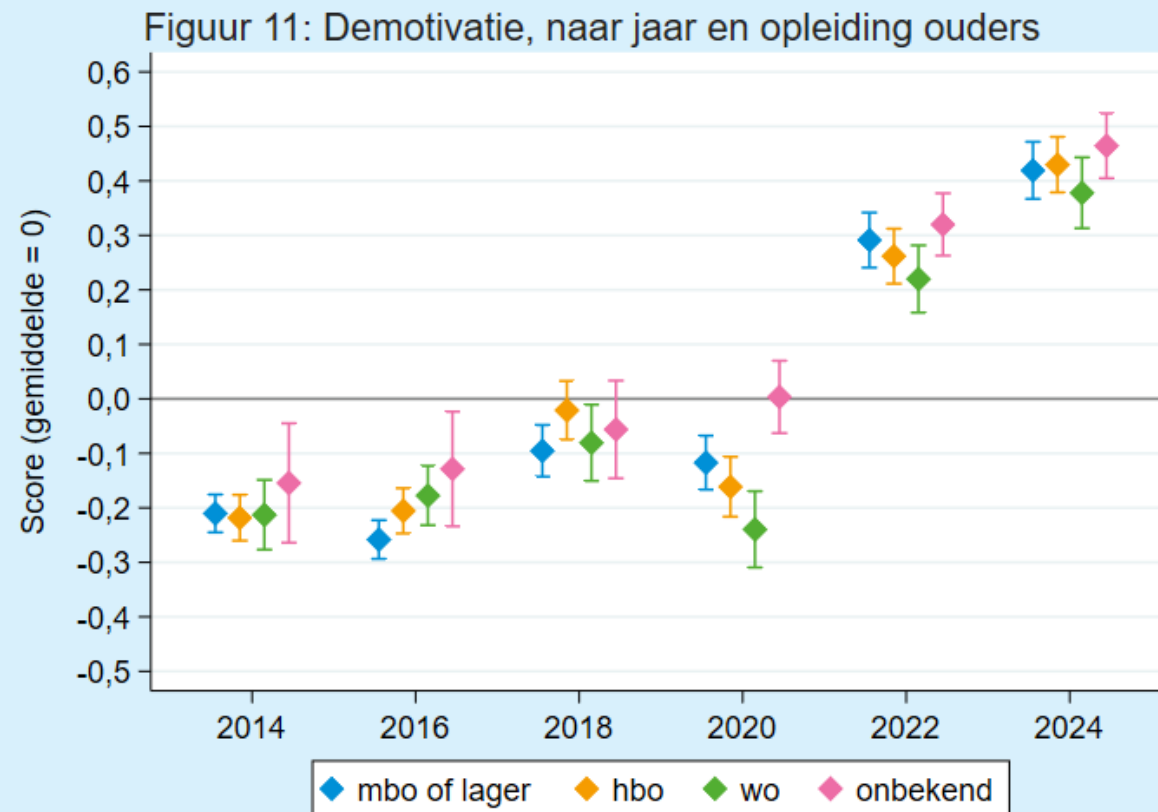

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor onderwijstype, leeftijd, opleiding ouders en regio.

Verschillen naar opleidingsniveau ouders

Figuur 11 geeft de gemiddelde demotivatie weer, uitgesplitst naar het opleidingsniveau van de ouders. In nagenoeg alle jaren zien we geen significante verschillen in demotivatie tussen leerlingen met verschillend opgeleide ouders.

Als we naar de trend specifiek kijken, zien we dat leerlingen met mbo of lager opgeleide ouders en leerlingen met hbo-opgeleide ouders nagenoeg dezelfde trend volgen. Waar leerlingen met wo-opgeleide ouders eerder nog een daling lieten zien, is er voor deze leerlingen, net als voor de andere categorieën van opleidingsniveau ouders, een significante stijging in demotivatie te zien in 2022 en 2024 ten opzichte van eerdere jaren.

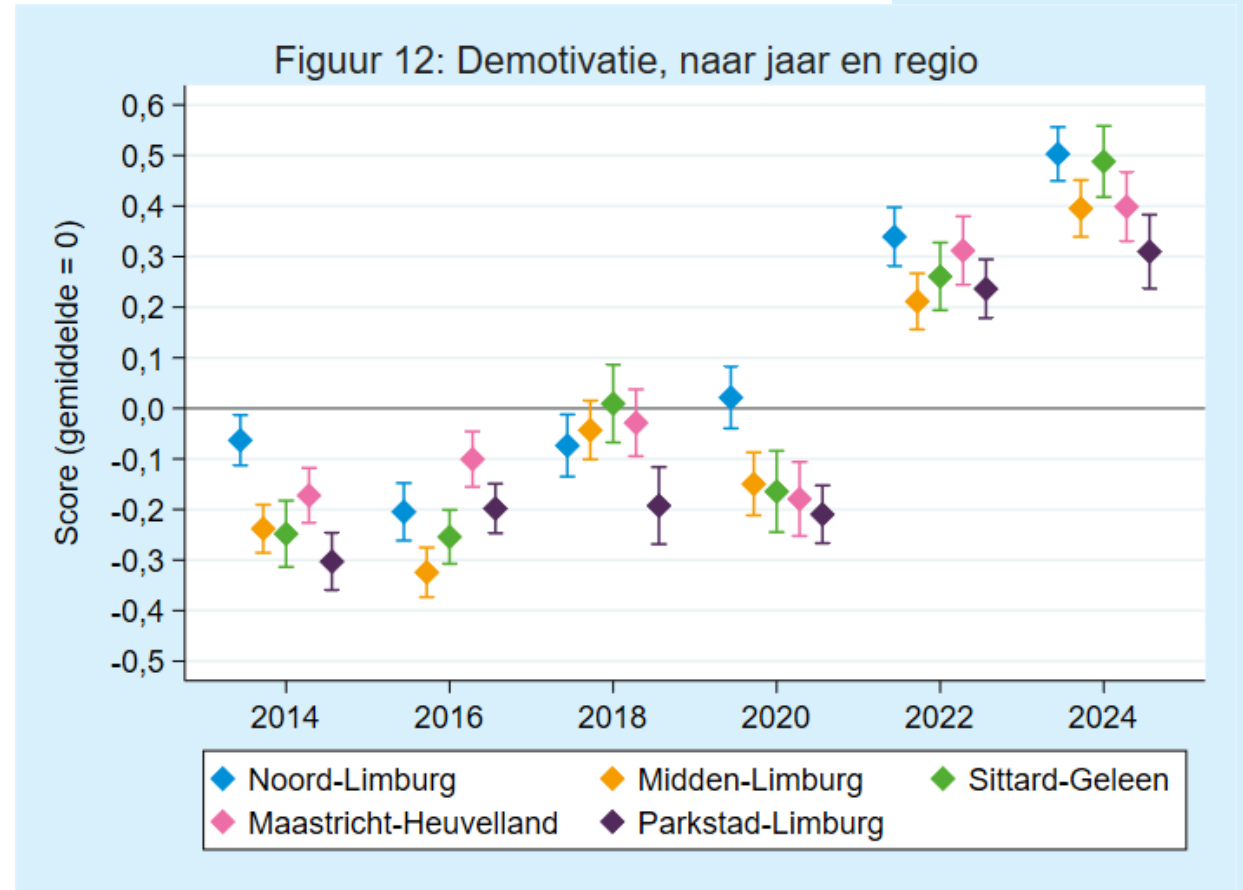

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor onderwijstype, geslacht, leeftijd en regio.

Verschillen naar regio

Figuur 12 laat de demotivatie zien, uitgesplitst naar regio. Er zijn meerdere verschillen tussen de regio's over de jaren heen. Het volgende valt daarin op:

- ❖ Alle regio's laten een significante stijging zien tussen 2020 en 2022.
- ❖ De regio's Noord-Limburg, Midden-Limburg en Sittard-Geleen laten ook een significante stijging zien tussen 2022 en 2024.

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor onderwijstype, geslacht, leeftijd en opleiding ouders.

Aanbevelingen voor de schoolpraktijk

Zoals in de introductie is omschreven, beïnvloeden verschillende processen de motivatie van leerlingen. Hierin wordt er onderscheid gemaakt tussen intrinsieke motivatie, extrinsieke motivatie en demotivatie. Onderzoek laat zien dat intrinsieke motivatie het belangrijkste proces is bij het bevorderen van motivatie.¹¹ Bij intrinsieke motivatie komen leerlingen namelijk in een zogenaamde positieve feedbackloop: ze leren iets nieuws, worden hierdoor nieuwsgierig naar meer informatie, en raken zo steeds gemotiveerder om verder te leren.¹² Extrinsieke beloningen kunnen helpen bij het opstarten van deze feedbackloop.¹² Leerlingen krijgen bijvoorbeeld een beloning voor het beginnen aan een opdracht, waardoor ze in de positieve feedbackloop terechtkomen. Zodra ze echter in deze feedbackloop zitten, wordt het gebruik van extrinsieke beloningen juist afgeraden, omdat dit het proces kan verstoren.

Bij het verder bevorderen van intrinsieke motivatie zijn er een aantal factoren die kunnen worden aangehaald. Deze gedachte vloeit voort uit de zelfdeterminatietheorie.³ Volgens de zelfdeterminatietheorie worden leerlingen gemotiveerd als zij voldoen aan drie kernpunten. Er zijn verschillende manieren waarop leraren en de school kunnen bijdragen aan deze kernpunten. Hieronder worden ze verder uitgelegd.

(1) Autonomie: leerlingen worden gemotiveerd als zij het idee hebben dat er eigenaarschap in het handelen is.

Deze autonomie kan ook wel gezien worden als de afwezigheid van voortdurende externe sturing.^{3,13} Hoewel autonomie ondersteunend kan werken is het belangrijk om als leraar ook begeleiding te blijven geven. Voor leerlingen die zwakker zijn in bepaalde vakken lijkt volledige autonomie een averechts effect te hebben.¹⁴ Enkele suggesties om autonomie te vergroten:

- ❖ Geef leerlingen, waar mogelijk, in opdrachten en toetsen regie over de inhoud van het eigen leerproces. Dit kan bijvoorbeeld door de keuze voor een onderwerp aan de leerling te laten of leerlingen te betrekken bij het vormgeven van toetsen.^{15,16}
- ❖ Doe in opdrachten en toetsen (zoals het schoolexamen) een beroep op hogere denkvaardigheden, zoals evalueren, analyseren en creëren.¹⁵

- ❖ Maak gebruik van (e-)portfolio's waarin leerlingen kunnen laten zien wat ze doen op school, waar ze goed in zijn en waar hun interesses liggen. Dit helpt bij het reflecteren op werk, volgende stappen zetten in het leerproces en doelen stellen. Wanneer leerlingen een portfolio gebruiken zorgt dat ook voor een gevoel van trots en een grotere intrinsieke motivatie, en kunnen ze zichzelf steeds beter evalueren.¹⁷

(2) Verbondenheid: leerlingen worden gemotiveerd als zij zich veilig, gewaardeerd en sociaal verbonden voelen.

Verbondenheid doelt erop dat kinderen een vertrouwde leeromgeving hebben.^{3,13} In het algemeen betekent dit dat de leerling zich verbonden voelt met de school, de leraren en met andere leerlingen. Enkele tips om verbondenheid te vergroten:

- ❖ Verdiep je in de leefwereld van je leerlingen.¹⁸
- ❖ Investeer tijd in de persoonlijke band met je leerlingen en laat zien dat je het contact waardeert.^{16,18}

(3) Competentie: leerlingen worden gemotiveerd als zij het gevoel hebben dat zij iets kunnen.

Als leerlingen het gevoel hebben dat zij iets kunnen en dat hun werk nuttig is en/of hen iets oplevert is er een grotere kans dat zij zich gemotiveerd voelen.^{3,13} In het algemeen betekent dit dat het onderwijs uitdagend is, de leerlingen constructieve feedback krijgen en dat de school hoge verwachtingen heeft van de leerling. Daarbovenop is de succesbeleving van de leerling ook van belang. Enkele tips om competentie te vergroten:

- ❖ Geef leerlingen zicht op hun eigen ontwikkeling en hoe ze deze kunnen bevorderen.¹⁴
- ❖ Stel leerlingen in staat succeservaringen op te doen.¹⁴
- ❖ Geef kort na een prestatie positieve feedback. Niet alleen gericht op de inhoud, maar ook op het versterken van gewenst gedrag.¹⁵ Moedig leerlingen ook aan en geef waar nodig hints om ze te ondersteunen.^{14,16}
- ❖ Bied uitdagende lesstof op een hoog maar haalbaar niveau dat aansluit bij de interesses van leerlingen.^{15,16}

- ❖ Maak tijdens de lessen duidelijk welke kennis of vaardigheden een leerling leert, en benoem hoe de verschillende opdrachten bijdragen aan dit doel.¹⁵

Een stimulerende leeromgeving is belangrijk bij het bevorderen van intrinsieke motivatie. Deze omgeving kan worden gecreëerd door de aanwezigheid van bijvoorbeeld informatiebronnen en internet. Dit kan leerlingen helpen om autonoom te gaan leren en actief op zoek gaan naar nieuwe kennis en vaardigheden.¹⁷ Ook de inzet van blended lesmateriaal, een combinatie van online en offline onderwijsactiviteiten, kan naar verwachting de intrinsieke motivatie en autonomie van leerlingen bevorderen. Dit komt bijvoorbeeld doordat bewegende beelden aantrekkelijk zijn voor leerlingen en een actievere verwerking van de lesstof stimuleren.¹⁷

Bronnen

- ¹ Arokiaraj, K. A., Prakash, K., Sibi, M. S., Tamiselvi, R., Shanmugapriya, R., & Sadik, M. (2024). Investigating The Relationship Between Student Motivation And Academic Performance. *Educational Administration: Theory and Practice*, 30(5), 2713-2727.
- ² Liu, C., Shi, Y., & Wang, Y. (2022). Self-Determination Theory in Education: The Relationship between Motivation and Academic Performance of Primary School, High School, and College Students. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 670, 923-929.
- ³ Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- ⁴ Komarraju, M., Karau, S. J., & Schmeck, R. R. (2009). Role of the Big Five personality traits in predicting college students' academic motivation and achievement. *Learning and Individual Differences*, 19, 47-52. Zie [link](#).
- ⁵ Urdan, T., & Kaplan, A. (2020). The origins, evolution, and future directions of achievement goal theory. *Contemporary Educational Psychology*, 61, 101862. Zie [link](#).
- ⁶ Wijsman, L. A., Saab, N., Warrens, M. J., van Driel, J. H., & Westenberg, P. M. (2018). Relations of autonomous and controlled motivation with performance in secondary school students' favoured and disfavoured subjects. *Educational Research and Evaluation*, 24(1-2), 51-67.
- ⁷ Castles, A., Rastle, K., & Nation, K. (2018). Ending the Reading Wars: Reading Acquisition From Novice to Expert. *Psychological Science in the Public Interest*, 19(1), 5-51.
- ⁸ Hornstra, T. E., Weijers, D., Peetsma, T., & van der Veen, I. (2016). *Motiverend lesgeven. Hoe kan je als docent condities scheppen waarbinnen leerlingen zichzelf kunnen motiveren? Handleiding voor docenten*. Universiteit Utrecht. Zie [link](#).
- ⁹ OECD. (2015). PISA 2015 results (Volume III): Students' Well-Being. Paris: OECD. Zie [link](#).

- ¹⁰ Roorda, D., Koomen, H. M., Spilt, J. L., & Oort, F. (2012). De invloed van persoonlijke relaties met leraren op het schools leren van leerlingen. *De Cascade*, 9(21), 33-34.
- ¹¹ Tamura, A., Ishii, R., Yagi, A., Fukuzumi, N., Hatano, A., Sakaki, M., Tanaka, A., & Murayama, K. (2022). Exploring the within-person contemporaneous network of motivational engagement. *Learning and Instruction*, 81, 101649. Zie [link](#).
- ¹² Bardach, L., & Murayama, K. (2025). The role of rewards in motivation—Beyond dichotomies. *Learning and Instruction*, 96, 102056. Zie [link](#).
- ¹³ Meusen-Beekman, K., Joosten-ten Brinke, D., & Boshuizen, E. (2016). De retentie van zelfregulatie, motivatie en self-efficacy in het voortgezet onderwijs na formatieve assessments in het basisonderwijs. *Pedagogische Studiën*, 93(3), 136-153.
- ¹⁴ Onderwijskennis. (2022). Leesmotivatie bevorderen in het primair onderwijs. Zie [link](#).
- ¹⁵ Inspectie van het Onderwijs. (2019). Motivatie om te leren: motiverende kenmerken van het voortgezet onderwijs. Zie [link](#).
- ¹⁶ Hornstra, L., & van den Bergh, L. (2025). Kansrijk en motiverend lesgeven: Een praktische gids voor leraren in het basis- en voortgezet onderwijs. Universiteit Utrecht. Zie [link](#).
- ¹⁷ Kennisrotonde. (2016). *Wat is de invloed van ouderbetrokkenheid op het zelfgestuurd leerproces van leerlingen die werken met kindportfolio?* Den Haag: Kennisrotonde. Zie [link](#).
- ¹⁸ Slegers, P. J. C., Schuit, H., & de Vrieze, I. (2011). Leerlingen motiveren: een onderzoek naar de rol van leraren. Ruud de Moor Centrum - Open Universiteit. Zie [link](#).